बाँके जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमता

आसिक चन्द

परीक्षा क्रमाङ्क : २८७१०३४६/०७३

त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-६७६-४-२०१०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षाअन्तर्गत
स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरको नेपा.शि. ५४४ को
प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि. कीर्तिपुर

२०७४/२०१८

प्रतिबद्धता पत्र

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा सामग्रीहरू कतैबाट साभार गरिएका छैनन् । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका पनि छैनन् । तसर्थ यो शोध प्रतिवेदन नितान्त मौलिक भएको प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु ।

....

आसिक चन्द

शोधार्थी

मिति : २०७४/ ११/२८

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रका छात्रा आसिक चन्दले 'बाँके जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमता' शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा अत्यन्त मिहिनेत र परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको हो । शोधार्थीको अध्ययन र प्रस्तुतीकरणबाट म पूर्णतः सन्तुष्ट छु । अतः यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सम्बद्ध निकायसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

....

उपप्रा डा. बुद्धराज खनिया

(**शोध निर्देशक**)

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग

त्रि. वि. कीर्तिपुर

मिति : २०७४/१२/०१

Date: March 15, 2018

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह चौथो सत्र नेपा.शि. ५४४ पाठ्यक्रमका निम्ति यस सङ्काय तर्फका छात्रा आसिक चन्दद्वारा 'बाँके जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमता' शीर्षकमा तयार गरिएको यो शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उचित ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	नाम	दस्तखत
१.	प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई (विभागीय प्रमुख)	....
२.	सहप्रा. चूडामणि पौडेल (शोध विशेषज्ञ)	....
३.	उपप्रा.डा. बुद्धराज खनिया (शोध निर्देशक)	....

मिति : २०७४/१२/१९

Date: April 02, 2018

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर (एम.एड.) तह चौथो सत्रको नेपा.शि. ५४४ पाठ्यांशको उद्देश्य पूरा गर्ने प्रयोजनका लागि तयार पारिएको छ । शोध आफैँमा गहन र जटिल विषय हो । त्यसमा पनि बुँदा टिपोट गर्न झन् जटिल छ । यस शोधकार्यमा सर्वप्रथम यस कार्यमा सहजीकरण गर्न सहयोग पुऱ्याउने शोध निर्देशक आदरणीय गुरु उपप्रा.डा. बुद्धराज खनियाज्यूप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

शोधशीर्षक चयनमा मलाई सहयोग गर्नु हुने र उक्त शीर्षक चयनदेखि शोधपत्रलाई यस रूपमा ल्याई पुऱ्याउन उचित सल्लाह र सुझाब दिनुहुने विभागीय प्रमुख श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराईज्यूप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । शोधपत्र लेखनका क्रममा आवश्यक सल्लाह दिनुहुने श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. पारसमणि भण्डारी, डा.राजेन्द्र खनालज्यूलाई पनि हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु । साथै नेपाली भाषा शिक्षा विभागका सम्पूर्ण गुरु र गुरुआमाहरूलाई पनि हृदयदेखि नै आभार प्रकट गर्न चाहन्छु, जसले सिकाएको आदर्श बाटोका कारण आज म यो स्थानसम्म पुग्न सफल भएको छु ।

त्यसैगरी अनेक बाधा तथा अप्ठ्याराहरू आइपर्दा पनि मलाई उचित साधन, समय र वातावरण दिएर मेरो शिक्षालाई यस स्तरसम्म पुऱ्याउनु हुने पूजनीय बुबा, मुवा, दाईहरू, दिज्यु लगायत भाउजुप्रति आजीवन ऋणी छु । किनकी उहाँहरूको साथ र सहयोगले आज म यो स्थानसम्म पुग्न सफल भएको छु । अन्त्यमा यस शोधपत्रको उचित मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागलाई पनि धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । साथै अध्ययनका क्रममा आवश्यक सहयोग गर्नहुने सहपाठी मित्रहरूप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

मिति : २०७४/१२/१९ आसिक चन्द

Date: April 02, 2018

शोधसार

प्रस्तुत शोधको शीर्षक 'बाँके जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको अध्ययन रहेको छ । भाषिक सिपको शिक्षणअन्तर्गत सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइ पर्दछन् । त्यसैले लेखाइ सिपका विभिन्न क्रियाकलापहरूमध्ये बुँदा टिपोट पनि महत्त्वपूर्ण क्रियाकलाप भएकोले यसको अध्ययन गर्नु आवश्यक रहेको पाइन्छ । प्रस्तुत शोधपत्रमा बाँके जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको अध्ययन गर्नु, लैङ्गिक र भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको तुलनात्मक विश्लेषण जस्ता उद्देश्यहरू रहेका छन् ।

प्रस्तुत अध्ययन सम्पन्न गर्ने क्रममा स्थलगत अध्ययन विधिको प्रयोग गरिएको छ । यसमा बाँके जिल्लाका पाँचवटा सामुदायिक विद्यालयलाई प्रतिनिधि विद्यालयका रूपमा समावेश गरिएको छ । जसअन्तर्गत २०/२० जनाका दरले १०० जना विद्यार्थीलाई प्रतिनिधि नमुनाका रूपमा छनोट गरिएको छ । प्रस्तुत शोधकार्यको सामग्री सङ्कलनका लागि शोध निर्देशक र विषय विशेषज्ञको सहयोगमा प्रश्नपत्र निर्माण गरिएको छ । यस अध्ययनलाई सम्पन्न गर्न कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई एउटा जीवनी विधाबाट एक अनुच्छेद र अर्को प्रबन्ध विधाबाट एक अनुच्छेद दिएर बुँदा टिपोट गर्न लगाइएको छ । यसको लागि कक्षा नौमा नेपाली अध्यापन गराइरहनु भएका शिक्षकको सहयोग लिइएको छ । पूर्वनिर्धारित उत्तर कुञ्जिकाका आधारमा उत्तर पुस्तिका परीक्षण गरी प्राप्ताङ्कलाई प्रतिशत र मध्यमानका आधारमा विश्लेषण गरिएको छ । थप सरलताका लागि प्रतिशतका आधारमा विश्लेषण गरी तथ्याङ्कलाई स्तम्भ चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

यस अध्ययनका आधारमा निम्नलिखित निष्कर्ष निकालिएको छ :

१) समग्रताका आधारमा विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गर्दा विद्यार्थीको प्राप्ताङ्कको मध्यमान १०.२५ रहेको छ । मध्यमानभन्दा माथि अङ्क ल्याउने विद्यार्थीको सङ्ख्या ५३ प्रतिशत रहेको छ भने मध्यमानभन्दा तल अङ्क ल्याउने विद्यार्थीको सङ्ख्या ४७ प्रतिशत रहेको हुँदा मध्यमानको आधारमा राम्रो रहेको देखिन्छ ।

२) समग्रताकै आधारमा सबैभन्दा माथिल्लो श्रेणीमा शून्य प्रतिशत र तल्लो श्रेणीमा १ प्रतिशत रहेको हुँदा बाँके जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीको बुँदा टिपोट राम्रो रहेको पाइएन ।

३) त्यस्तै समग्रतालाई नै आधार मानी हेर्दा धेरै विद्यार्थी निम्नतम र मध्यम रहेको हुँदा सामुदायिक विद्यालयमा पठनपाठनमा एकरूपता नपाइएको हुँदा विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमता त्यति सन्तोषजनक नरहेको पाइयो ।

४) सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको बुँदा टिपोट क्षमता सबैभन्दा तल्लो श्रेणीमा १ प्रतिशत र सबैभन्दा माथिल्लो श्रेणीमा शून्य प्रतिशत रहेको हुँदा बाँके जिल्लाका सामुदायिक विद्यालयका विद्यार्थीको बुँदा टिपोट क्षमता त्यति सन्तोषजनक पाइएन ।

५) नेपाली दोस्रोभाषी विद्यार्थीमा सबैभन्दा तल्लो श्रेणीमा २ प्रतिशत र सबैभन्दा माथिल्लो श्रेणीमा शून्य प्रतिशत रहेको हुँदा र मध्यमानभन्दा माथि ल्याउने विद्यार्थी ४४ प्रतिशत रहेको हुँदा नेपाली दोस्रोभाषी विद्यार्थीको बुँदा टिपोट क्षमता सन्तोषजनक रहेको पाइयो ।

६) भाषिक पृष्ठभूमिकै आधारमा हेर्दा कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूमा नेपाली दोस्रोभाषी भन्दा नेपाली पहिलोभाषीको बुँदा टिपोट क्षमता राम्रो रहेको पाइएको छ ।

७) लैङ्गिक आधारमा हेर्दा छात्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमता सबैभन्दा तल्लो श्रेणीमा शून्य प्रतिशत र माथिल्लो श्रेणीमा शून्य प्रतिशत रहेको पाइयो भने मध्यमानलाई आधार मानी हेर्दा मध्यमानभन्दा माथि ल्याउने ५२ प्रतिशत रहेकाले छात्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमता सन्तोषजनक पाइयो ।

८) लैङ्गिक आधारमै विश्लेषण गर्दा छात्रा विद्यार्थीहरूमा सबैभन्दा तल्लो श्रेणीमा २ प्रतिशत र माथिल्लो श्रेणीमा शून्य प्रतिशत रहेको पाइयो भने मध्यमानलाई आधार मानी हेर्दा मध्यमानभन्दा बढी ल्याउने विद्यार्थी सङ्ख्या ४२ प्रतिशत रहेको पाइयो । समग्रमा छात्रा विद्यार्थीको बुँदा टिपोट क्षमता पनि सन्तोषजनक रहेको पाइयो ।

९) लैङ्गिक आधारमा तुलना गरेर हेर्दा छात्रा विद्यार्थीहरूको भन्दा छात्र विद्यार्थीको बुँदा टिपोट क्षमता राम्रो रहेको पाइयो ।

१०) यसरी सम्पूर्ण आधारलाई केलाएर हेर्दा बाँके जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीको बुँदा टिपोट क्षमतामा एकरूपता पाइएन । तसर्थ शिक्षकले सबै विद्यार्थीको वैयक्तिक भिन्नता, बुँदा टिपोट विधि र प्रक्रियाको आधारमा विद्यार्थीको बुँदा टिपोट क्षमता वृद्धि गर्न प्रशस्त अभ्यास गराउनुपर्छ ।

विषय सूची

पृष्ठ

अध्याय एक

शोध परिचय

१.१	अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्या कथन	२
१.३	अध्ययनको उद्देश्य	३
१.४	अध्ययनको औचित्य र सान्दर्भिकता	३
१.५	अध्ययनको रूपरेखा	४

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा

२.१	पूर्वकार्यको पुनरावलोकन	६
	२.१.१ सम्बद्ध पुस्तकको पुनरावलोकन	६
	२.१.२ सम्बद्ध शोधको पुनरावलोकन	८
२.२	सैद्धान्तिक अवधारणा	१२
	२.२.१ बुँदा टिपोटको परिभाषा	१२
	२.२.२ बुँदा टिपोट गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू	१३
	२.२.३ बुँदा टिपोट क्षमताको प्रयोजन	१३
	२.२.४ बुँदा टिपोटका विशेषताहरू	१४
	२.२.५ बुँदा टिपोट र लेखन सिपको सम्बन्ध	१५
	२.२.६ निष्कर्ष	१५

अध्याय तिन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया

३.१	जनसङ्ख्या र नमुना छनोट	१७
३.२	तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	१८

अध्याय चार

समग्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण

४.१ प्रतिशतका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण १९

४.२ मध्यमानका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण २०

अध्याय पाँच

भाषिक पृष्ठभूमि र लैङ्गिकताका आधारमा बुँदा टिपोट क्षमताको तुलनात्मक विश्लेषण

५.१ भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा बुँदा टिपोट क्षमताको तुलनात्मक विश्लेषण २२

५.१.१ नेपाली पहिलोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण २२

५.१.१.१ प्रतिशतका आधारमा नेपाली पहिलोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण २२

५.१.१.२ मध्यमानका आधारमा नेपाली पहिलोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण २४

५.१.२ नेपाली दोस्रोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण २५

५.१.२.१ प्रतिशतका आधारमा नेपाली दोस्रोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण २६

५.१.२.२ मध्यमानका आधारमा नेपाली दोस्रोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण २७

५.१.३ पहिलोभाषी र दोस्रोभाषीहरुको बुँदा टिपोट क्षमताको तुलना २९

५.२ लैङ्गिकताका आधारमा बुँदा टिपोट क्षमताको तुलनात्मक विश्लेषण ३१

५.२.१ छात्रहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण ३१

५.२.१.१ प्रतिशतका आधारमा छात्रहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण ३२

५.२.१.२ मध्यमानका आधारमा छात्रहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण ३३

५.२.२ छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण ३५

५.२.२.१ प्रतिशतका आधारमा छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण ३५

५.२.२.२ मध्यमानका आधारमा छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको विश्लेषण ३६
५.२.३ छात्र र छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको तुलना ३८

अध्याय छ

सारांश, निष्कर्ष र उपादेयता

६.१ सारांश ४०
६.२ निष्कर्ष ४२
६.३ उपादेयता ४४
६.३.१ नीतिगत उपादेयता ४५
६.३.२ प्रयोगगत उपादेयता ४५
६.४ सुझाव ४६
सन्दर्भ सूची
परिशिष्ट
व्यक्तिवृत्त

तालिका सूची

पृष्ठ

१.	प्रतिशतका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	१९
२.	मध्यमानका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२१
३.	प्रतिशतका आधारमा नेपाली पहिलोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२३
४.	मध्यमानका आधारमा नेपाली पहिलोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२४
५.	प्रतिशतका आधारमा नेपाली दोस्रोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२६
६.	मध्यमानका आधारमा नेपाली दोस्रोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२८
७.	भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा बुँदा टिपोट क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	२९
८.	प्रतिशतका आधारमा छात्रहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	३२
९.	मध्यमानका आधारमा छात्रहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	३४
१०.	प्रतिशतका आधारमा छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	३५
११.	मध्यमानका आधारमा छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	३७
१२.	छात्र र छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३८

चित्र सूची

		पृष्ठ
१.	प्रतिशतका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२०
२.	मध्यमानका आधारमा समग्र विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२१
३.	प्रतिशतका आधारमा नेपाली पहिलोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२४
४.	मध्यमानका आधारमा नेपाली पहिलोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२५
५.	प्रतिशतका आधारमा नेपाली दोस्रोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२७
६.	मध्यमानका आधारमा नेपाली दोस्रोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	२९
७.	भषिक पृष्ठभूमिका आधारमा बुँदा टिपोट क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३१
८.	प्रतिशतका आधारमा नेपाली पहिलोभाषीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	३३
९.	मध्यमानका आधारमा छात्रहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	३४
१०.	प्रतिशतका आधारमा छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	३६
११.	मध्यमानका आधारमा छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको स्थिति	३७
१२.	छात्र र छात्राहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको तुलनात्मक स्थिति	३९

सन्दर्भ सूची

अधिकारी, हेमाङ्गराज (२०६९), *नेपाली भाषा शिक्षण,* काठमाडौँः विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

कँडेल, झलकनाथ (२०६८), *बर्दिया जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको चिठीलेखन क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

खनाल, अम्बिका (२०७३), *कक्षा पाँचमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको लेख्यचिह्न पहिचान क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

खनिया, बुद्धराज र अन्य (२०७२), *स्नातक अनिवार्य नेपाली,* काठमाडौँ : जुपिटर प्रिन्टिङ एन्ड पब्लिसिङ हाउस प्रा.लि., बागबजार ।

खनिया, बुद्धराज र अन्य (२०७२), *स्नातक नेपाली,* काठमाडौँ : जुपिटर प्रिन्टिङ एन्ड पब्लिसिङ हाउस प्रा.लि., बागबजार ।

गौतम, देवीप्रसाद र अन्य (२०७१), *स्नातक नेपाली,* काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

गौतम, पवित्रा (२०६७), *कक्षा बाह्रमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको सारांशलेखन क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

ढुङ्गेल, सस्मिता (२०७१), *पाँचथर जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

धामी, शिवराज (२०७३), *कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको मनोवादलेखन क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

नेपाल, इन्द्रप्रसाद (२०६७), *कक्षा छ पुरा गरेका विद्यार्थीहरूको निवेदनलेखन क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

पाण्डेय, दीपक (२०६६), *उच्च मा.वि. कक्षा बाह्रमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको निबन्धलेखन क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

पौडेल, माधवप्रसाद (२०७०), *नेपाली भाषा शिक्षण,* काठमाडौँ : विद्यार्थी प्रकाशन प्रा. लि., कमलपोखरी ।

पौडेल, संगीता (२०७३), *पर्वत जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको कथालेखन क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

पौडेल, हेमनाथ र पौडेल, नेत्रप्रसाद (२०६६), *अनिवार्य नेपाली व्याकरण बोध हाते समीक्षा,* काठमाडौँ : पैरवी प्रकाशन ।

बन्धु, चूडामणि (२०५२), *अनुसन्धान तथा प्रतिवेदन लेखन,* काठमाडौँ : रत्न पुस्तक भण्डार ।

बराल, कष्णहरि र एटम, नेत्र (२०६६), *अनिवार्य नेपाली व्याकरण, अभिव्यक्ति र अभ्यास,* काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

भट्टराई, रामप्रसाद (२०६७), *भाषिक अनुसन्धान विधि,* काठमाडौँ : रत्न पुस्तक भण्डार ।

भण्डारी, पारसमणि, लामिछाने, यादवप्रकाश र घिमिरे, तुलसीराम (२०६५), *साधारण नेपाली,* काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

राई, उर्मिला (२०७२), *ललितपुर जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

राई, मनिला (२०७३), *इलाम जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमताको अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

शर्मा, केदारप्रसाद र पौडेल, माधवप्रसाद (२०७०), *नेपाली भाषा र साहित्य शिक्षण,* काठमाडौँ : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।

शर्मा, मोहनराज (२०५७), *शब्दरचना र वर्णविन्यास,* काठमाडौँ : नवीन प्रकाशन ।

सुवेदी, अम्बिका (२०७३), *कक्षा दशमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको कथालेखन क्षमता शीर्षकमा अध्ययन,* स्नातकोत्तर शोधपत्र, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.वि., कीर्तिपुर ।

परिशिष्ट (क)

अध्ययनमा सहभागी विद्यार्थीहरूको नामावली र प्राप्ताङ्कको सूची

सामुदायिक विद्यालय

१. श्री नेपाल राष्ट्रिय माध्यमिक विद्यालय राप्ती, सोनारी-२, अगैया, बाँके

क्र.स.	नाम	प्राप्ताङ्क
१	मिठ्ठ के.सी.	११
२	शुसिला आले	११
३	अस्मिता चौधरी	१२
४	श्रवणकुमार चौधरी	१०
५	गोविन्द वली	११
६	सुशन डि.सी.	१०
७	मिना के. सी.	१०
८	सरिता थारू	१२
९	गणेश खड्का	१२
१०	युवराज थारू	१२
११	पि.बि.सनम के.सी.	१३
१२	सरिता गिरी	१०
१३	नवीन थारू	१२
१४	नरेश थारू	१०
१५	सरिना थारू	१२
१६	आशा कुमारी थारू	१२
१७	एलोन रोकाय	११
१८	राजु थारू	१०
१९	बालिका कुमाल	१३
२०	राम कुमारी थारू	१२

२.	**श्री जनशक्ति माध्यमिक विद्यालय राप्ती, सोनारी ४, बैजापुर, बाँके**

क.स.	नाम	प्राप्ताङ्क
१	उत्तम थारू	१२
२	रोसन बि.क.	११
३	बुद्धिराम थारू	११
४	शान्ति कुमारी चौधरी	११
५	हरिराम थारू	१२
६	सुदन खड्का	९
७	सृष्टि थारू	९
८	देवी अधिकारी	९
९	पूर्णकला भण्डारी	१०
१०	सबिता नेपाली	१०
११	शोभाराम डाँगी	१०
१२	चन्द्रकुमारी थारू	९
१३	फुलकुमारी थारू	८
१४	रूपादेवी थारू	८
१५	राजेश कुमार थारू	९
१६	रूपलाल रावत	८
१७	जानकी शाही	१०
१८	नवराज बस्नेत	१२
१९	श्रीराम थारू	१२
२०	डम्बर कुमार के.सी.	१०

३. श्री भुवर भवानी माध्यमिक विद्यालय, बिनौना, बाँके

क.स.	नाम	प्राप्ताङ्क
१	नेहा थारू	१२
२	गङ्गा केसी	१२
३	नरहरि गिरी	१३
४	प्रसन्न कुमार थारू	१५
५	विकास कुमार थारू	१३
६	सुनिल थारू	१०
७	दिपा वली	१६
८	विनिता थारू	१०
९	नरेश कुमार थारू	९
१०	आरती कुमारी खत्री	११
११	दिलीप बोहरा	१०
१२	दिपेन्द्र वली	११
१३	रेशम भण्डारी	११
१४	सिता कुमारी थारू	१२
१५	अस्मिता चौधरी	११
१६	कैलाशपति थारू	१२
१७	मुना ऐरी	१३
१८	यसोदा कुमारी थारू	१२
१९	सीता खड्का	१३
२०	ज्वाला केसी	१०

४. श्री सरस्वती माध्यमिक विद्यालय, भवानीयापुर-३, राप्ती, सोनारी गाउँपालिका (बाँके)

क.स.	नाम	प्राप्ताङ्क
१	प्रवीन थारू	८
२	अमृता बि.क.	७
३	सुनीता कुमारी कार्की	७
४	अनिता थारू	४
५	थुमा कुमारी विश्वकर्मा	८
६	पवित्रा बस्नेत	९
७	खिम प्रकाश डि. सी	८
८	सावित्री थारू	८
९	कविता परिवार	९
१०	निरज कुमार थारू	९
११	सम्झना थारू	८
१२	विवेक खड्का	५
१३	सान्जित थारू	८
१४	कृष्णप्रसाद चौधरी	८
१५	चन्द्र डाँगी	५
१६	टार्जन वली	११
१७	बसन्ती थारू	१०
१८	अस्मिता थारू	६
१९	तिर्थराम थारू	१०
२०	अमर बहादुर गोसाइ	७

५. श्री राष्ट्रिय माध्यमिक विद्यालय, चिलहारिया-५, बाँके

क.स.	नाम	प्राप्ताङ्क
१	प्रेमा बुढा मगर	६
२	विन्दु वली	६
३	सरिता वली	९
४	दीपक के.सी.	९
५	तिला गिरी	९
६	उर्मिला कुमारी थारू	१०
७	रामकुमार थारू	६
८	मानव खड्का	९
९	तीर्थराम वली	११
१०	शिव कुमारी थारू	१२
११	सहदेव थारू	१४
१२	उमा कुमारी थारू	१०
१३	रञ्जु कुमारी थारू	१३
१४	मनु कुमारी थारू	१४
१५	अशोक थारू	१४
१६	बुद्धि सागर थारू	११
१७	पुजन रावत	१२
१८	निशा कुवर	९
१९	अम्बर सिंह थारू	१२
२०	दिनेश खत्री	१२

परिशिष्ट (ख)

विद्यार्थीहरूको बुँदा टिपोट क्षमता अध्ययनका लागि मूल्याङ्कन गरिएका उत्तर पुस्तिका

विद्यालयको नाम : श्री भुवन भवानी मा वि विलौना, बाँके

विद्यार्थीको नाम : आरतिकुमारी खत्री मिति : २०७३ /८ /१८

विषय : नेपाली समय : ४५ मिनेट

कक्षा : ९ घण्टी : पहिलो

विद्यालय : सामुदायिक

भाषिक पृष्ठभूमि : नेपाली मातृभाषी ( )

दोस्रो भाषी ( )

छात्रा ( )

छात्रा ( )

(क) तलको अनुच्छेद पढी पाँचवटा बुँदा टिपोट गर्नुहोस् ।

आङ सान सुकी

आङ सान सुकी आफ्नो देश, जनता र प्रजातन्त्र तथा मानव अधिकारका लागि गरेको त्याग, तपस्या र सङ्घर्षका कारण विश्वमै परिचित छिन् । उनी महात्मा गान्धी जस्तै अहिंसाको राजनीति गर्ने महान् महिला हुन् । उनी सानैदेखि शान्त स्वभावकी थिइन् । उनी अनुशासनपूर्ण जीवन बाँच्न मन पराउँछिन् । उनको औपचारिक शिक्षामध्ये याङ्गुन (रङ्गुन) स्थित सेन्ट फ्रान्सेस कन्भेन्ट स्कुलबाट प्रारम्भ भयो । सुकीमा सानैदेखि अध्ययनप्रति विशेष अभिरुचि थियो । नौ वर्षको उमेरदेखि उनी साहित्यिक किताव पढ्ने र नियमित दैनिकी लेख्ने गर्थिन् । उनमा आदर्श विचार छ, उनी विचारशील नारी हुन् । उनका विचारलाई सामाजिक, आध्यात्मिक र राजनीतिक गरी तीन समूहमा विभाजन गर्न सकिन्छ । त्यसमा पनि अहिले उनको जीवन राजनीतिमय बनेको छ । राजनीतिक सङ्कटबाट देशलाई मुक्त गर्न उनी सङ्घर्षशील छिन् ।

(ख) **तलको अनुच्छेद पढी पाँचवटा बुँदा टिपोट गर्नुहोस् ।**

अनारको बोट

कल्पताको छोरो पढाइमा राम्रो थियो । साथीहरूको बिचमा पनि उत्तिकै प्रिय थियो । अचानक एकदिन कल्पनाको छोरो विद्यालयका साथीहरूसँग खोलामा गयो । ऊ त्यहाँ पौडी खेल्न थाल्यो । पौडी खेल्दाखेल्दै यसलाई खोलाले बगायो । उसका साथीहरू भने रुँदै घर फर्के । छोरालाई खोलाले बगाएको खबर सुनेर कल्पना डाँको छाडेर रुन थालिन् । "हे दैव ! तिमी कति निर्दयी रहेछौ । मेरो श्रीमानलाई त खोस्यौ खोस्यौ, मेरो साथमा भएको छोरालाई पनि लग्यौ । म अब कसको मुख हेरेर बाँच्ने ? अब मलाई पनि लैजाऊ" भन्दै उनी आलाप विलाप गरेर रोइरहिन् । उनले धेरै दिन खाना खाइनन् । रुँदारुँदै उनको शरीर दुब्लो भयो । छिमेकीहरूले उनलाई सम्झाई बुझाई गरे । छिमेकीको अनुरोधमा उनी अलिअलि विस्तारै खाना खान थालिन् । उनमा विरसिला दिन यसरी बित्दै थिए । उनलाई रुघा र ज्वरोले पनि सतायो । उनी दिन प्रतिदिन शिथिल हुन थालिन् । गाउँलेहरूले मिलेर उनको औषधोपचार गरे । केही दिनपछि उनी हिँड्डुल गर्न सक्ने भइन् । उनले विस्तारै आफूलाई पनि सम्झाउँदै लगिन् । आखिर जे भए पनि बाँच्नै पर्ने रहेछ र मर्नेहरू फर्केर आउने रहेनछन् भन्ने उनले बुझिन् । उनमा अब भने बाँच्ने आशा बढ्दै गयो ।

विद्यालयको नाम : श्री राष्ट्रिय मा.वि., अगैया बाँके

विद्यार्थीको नाम : सरिता थारू मिति : २०७३ /८ /२०

विषय : नेपाली समय : ४५ मिनेट

कक्षा : ९ घण्टी : पहिलो

विद्यालय : सामुदायिक

भाषिक पृष्ठभूमि : नेपाली मातृभाषी ( )

दोस्रोभाषी ( )

छात्र ( )

छात्रा ( )

(क) तलको अनुच्छेद पढी पाँचवटा बुँदा टिपोट गर्नुहोस् ।

<u>आङ सान सुकी</u>

आङ सान सुकी आफ्नो देश, जनता र प्रजातन्त्र तथा मानव अधिकारका लागि गरेको त्याग, तपस्या र सङ्घर्षका कारण विश्वमै परिचित छिन् । उनी महात्मा गान्धी जस्तै अहिंसाको राजनीति गर्ने महान् महिला हुन् । उनी सानैदेखि शान्त स्वभावकी थिइन् । उनी अनुशासनपूर्ण जीवन बाँच्न मन पराउँछिन् । उनको औपचारिक शिक्षामध्ये याङ्गुन (रङ्गुन) स्थित सेन्ट फ्रान्सेस कन्भेन्ट स्कुलबाट प्रारम्भ भयो । सुकीमा सानैदेखि अध्ययनप्रति विशेष अभिरुचि थियो । नौ वर्षको उमेरदेखि उनी साहित्यिक किताव पढ्ने र नियमित दैनिकी लेख्ने गर्थिन् । उनमा आदर्श विचार छ, उनी विचारशील नारी हुन् । उनका विचारलाई सामाजिक, आध्यात्मिक र राजनीतिक गरी तीन समूहमा विभाजन गर्न सकिन्छ । त्यसमा पनि अहिले उनको जीवन राजनीतिमय बनेको छ । राजनीतिक सङ्कटबाट देशलाई मुक्त गर्न उनी सङ्घर्षशील छिन् ।

(ख) तलको अनुच्छेद पढी पाँचवटा बुँदा टिपोट गर्नुहोस् ।

अनारको बोट

कल्पताको छोरो पढाइमा राम्रो थियो । साथीहरूको बिचमा पनि उत्तिकै प्रिय थियो । अचानक एकदिन कल्पनाको छोरो विद्यालयका साथीहरूसँग खोलामा गयो । ऊ त्यहाँ पौडी खेल्न थाल्यो । पौडी खेल्दाखेल्दै यसलाई खोलाले बगायो । उसका साथीहरू भने रुँदै घर फर्के । छोरालाई खोलाले बगाएको खबर सुनेर कल्पना डाँको छाडेर रुन थालिन् । "हे दैव ! तिमी कति निर्दयी रहेछौ । मेरो श्रीमानलाई त खोस्यौ खोस्यौ, मेरो साथमा भएको छोरालाई पनि लग्यौ । म अब कसको मुख हेरेर बाँच्ने ? अब मलाई पनि लैजाऊ" भन्दै उनी आलाप विलाप गरेर रोइरहिन् । उनले धेरै दिन खाना खाइनन् । रुँदारुँदै उनको शरीर दुब्लो भयो । छिमेकीहरूले उनलाई सम्झाई बुझाई गरे । छिमेकीको अनुरोधमा उनी अलिअलि विस्तारै खाना खान थालिन् । उनमा विरसिला दिन यसरी बित्दै थिए । उनलाई रुघा र ज्वरोले पनि सतायो । उनी दिन प्रतिदिन शिथिल हुन थालिन् । गाउँलेहरूले मिलेर उनको औषधोपचार गरे । केही दिनपछि उनी हिँड्डुल गर्न सक्ने भइन् । उनले विस्तारै आफूलाई पनि सम्झाउँदै लगिन् । आखिर जे भए पनि बाँच्नै पर्ने रहेछ र मर्नेहरू फर्केर आउने रहेनछन् भन्ने उनले बुझिन् । उनमा अब भने बाँच्ने आशा बढ्दै गयो ।

विद्यालयको नाम : श्री जनशक्ति मा वि राप्तिसोनारी ४ बैजापुर, बाँके

विद्यार्थीको नाम : श्रीराम थारू **मिति : २०७३ /८ /**

विषय : नेपाली **समय : ४५ मिनेट**

कक्षा : ९ **घण्टी : पहिलो**

विद्यालय : सामुदायिक

भाषिक पृष्ठभूमि : नेपाली मातृभाषी ( )

दोस्रो भाषी ( )

छात्र : ( )

छात्रा : ( )

(क) **तलको अनुच्छेद पढी पाँचवटा बुँदा टिपोट गर्नुहोस् ।**

आङ सान सुकी

आङ सान सुकी आफ्नो देश, जनता र प्रजातन्त्र तथा मानव अधिकारका लागि गरेको त्याग, तपस्या र सङ्घर्षका कारण विश्वमै परिचित छिन् । उनी महात्मा गान्धी जस्तै अहिंसाको राजनीति गर्ने महान् महिला हुन् । उनी सानैदेखि शान्त स्वभावकी थिइन् । उनी अनुशासनपूर्ण जीवन बाँच्न मन पराउँछिन् । उनको औपचारिक शिक्षामध्ये याङ्गुन (रङ्गुन) स्थित सेन्ट फ्रान्सेस कन्भेन्ट स्कुलबाट प्रारम्भ भयो । सुकीमा सानैदेखि अध्ययनप्रति विशेष अभिरुचि थियो । नौ वर्षको उमेरदेखि उनी साहित्यिक किताव पढ्ने र नियमित दैनिकी लेख्ने गर्थिन् । उनमा आदर्श विचार छ, उनी विचारशील नारी हुन् । उनका विचारलाई सामाजिक, आध्यात्मिक र राजनीतिक गरी तीन समूहमा विभाजन गर्न सकिन्छ । त्यसमा पनि अहिले उनको जीवन राजनीतिमय बनेको छ । राजनीतिक सङ्कटबाट देशलाई मुक्त गर्न उनी सङ्घर्षशील छिन् ।

(ख) तलको अनुच्छेद पढी पाँचवटा बुँदा टिपोट गर्नुहोस् ।

<u>अनारको बोट</u>

कल्पताको छोरो पढाइमा राम्रो थियो । साथीहरूको बिचमा पनि उत्तिकै प्रिय थियो । अचानक एकदिन कल्पनाको छोरो विद्यालयका साथीहरूसँग खोलामा गयो । ऊ त्यहाँ पौडी खेल्न थाल्यो । पौडी खेल्दाखेल्दै यसलाई खोलाले बगायो । उसका साथीहरू भने रुँदै घर फर्के । छोरालाई खोलाले बगाएको खबर सुनेर कल्पना डाँको छाडेर रुन थालिन् । “हे दैव ! तिमी कति निर्दयी रहेछौ । मेरो श्रीमानलाई त खोस्यौ खोस्यौ, मेरो साथमा भएको छोरालाई पनि लग्यौ । म अब कसको मुख हेरेर बाँच्ने ? अब मलाई पनि लैजाऊ” भन्दै उनी आलाप विलाप गरेर रोइरकहिन् । उनले धेरै दिन खाना खाइनन् । रुँदारुँदै उनको शरीर दुब्लो भयो । छिमेकीहरूले उनलाई सम्झाई बुझाई गरे । छिमेकीको अनुरोधमा उनी अलिअलि विस्तारै खाना खान थालिन् । उनमा विरसिला दिन यसरी बित्दै थिए । उनलाई रुघा र ज्वरोले पनि सतायो । उनी दिन प्रतिदिन शिथिल हुन थालिन् । गाउँलेहरूले मिलेर उनको औषधोपचार गरे । केही दिनपछि उनी हिँड्डुल गर्न सक्ने भइन् । उनले विस्तारै आफूलाई पनि सम्झाउँदै लगिन् । आखिर जे भए पनि बाँच्नै पर्ने रहेछ र मर्नेहरू फर्केर आउने रहेनछन् भन्ने उनले बुझिन् । उनमा अब भने बाँच्ने आशा बढ्दै गयो ।

व्यक्तिवृत्त

नाम	:	आसिक चन्द
स्थायी ठेगाना	:	रोल्पा ६ केवरी
बाबुको नाम	:	नन्दबहादुर चन्द
आमाको नाम	:	कुश्मा देवी चन्द
लिङ्ग	:	महिला
भाषा	:	नेपाली
धर्म	:	हिन्दू
राष्ट्रियता	:	नेपाली
सम्पर्क नम्बर	:	९८४८१८५१६९

अध्ययन गरेका शिक्षण संस्थाहरू

क.स.	उत्तीर्ण तह	शिक्षण संस्था	श्रेणी
१.	एस.एल.सी.	श्री भुवर भवानी मा.वि., बिनौना, बाँके	दोस्रो
२.	प्रमाणपत्र तह	श्री बाँके शिक्षा उ.मा.वि., नेपालगञ्ज, बाँके	दोस्रो
३.	स्नातक तह	श्री मध्यपश्चिम बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगञ्ज, बाँके	दोस्रो
४.	स्नातकोत्तर तह	विश्वविद्यालय क्याम्पस, त्रि.वि., कीर्तिपुर, काठमाडौं	